

ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตกัญชงของเกษตรกรชาวม้ง ในตำบลคีรีราษฎร์ อำเภอพบพระ จังหวัดตาก Factors Affecting Hemp Production of Hmong Farmers in Khiri Rat Sub-district, Phop Phra District, Tak Province

สุนทร พรหมธรรม นครเศ รังควัด พุฒิสรรค์ เครือคำ ปิยะ พละปัญญา และจักรพงษ์ พวงงามชื่น*
Sunthorn Phrommatham Nakarate Rungkawat Phutthisun Kruekum Piya Palapanya and Jukkaphong Pong-ngamchuen*

สาขาวิชาพัฒนารพพยาการและสงเสริมการเกษตร คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50290
Resource Development and Agricultural Extension Program, Faculty of Agricultural Production, Maejo University, San Sai, Chiang Mai 50290

* Corresponding author: jukkaphong.mju@gmail.com

(Received: 7 May 2026; Revised: 9 July 2026; Accepted: 31 July 2026)

Abstract

The objectives of this research were to study the personal, socio-economic characteristics, knowledge of hemp production, attitudes toward hemp production, and hemp production practices, as well as to identify factors affecting hemp production among Hmong farmers in Khiri Rat sub-district, Phop Phra district, Tak province. Data were collected via questionnaires from 180 Hmong farmers in February 2021 to June 2022, selected from a total population of 326 registered hemp growers through simple random sampling by lottery method. Data analysis involved descriptive statistics and Multiple Regression Analysis by Enter method. The results revealed that the majority of farmers were male (60.00%), all were married (100.00%), with an average age of 39.96 years. Most had completed upper primary education (63.30%). On average, households consisted of 3.86 members, with 3.16 agricultural laborers and 2.56 household laborers. The average annual household income was 225,666.66 Baht, while expenses averaged 210,000 Baht. Most farmers utilized capital from the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives (67.20%) and owned an average of 6.83 rai of farmland. The majority of the Hmong farmers served as village committee members (72.22%), and were members of agricultural groups (59.45%), attended agricultural training 2.13 times per year, received agricultural information regarding hemp growing 3.80 times per year, and had 14.20 years of experience in hemp production. Regarding their perceptions, all farmers possessed a high level of knowledge about hemp production (100.00%). Their overall attitude toward hemp production was at the highest agreement level (Mean = 4.76), and their hemp production practices were overall at the highest level (Mean = 4.91). Furthermore, the multiple regression analysis using the standard method at a significance level of 0.05 indicated that four factors significantly affected hemp production: Hemp production experience, participation in hemp production training, attitudes toward hemp production, and educational attainment.

Keywords: Hemp, hemp production, Hmong farmers, factors affecting hemp production

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตกัญชงของเกษตรกรชาวม้ง ในตำบลคีรีราษฎร์ อำเภอพบพระ จังหวัดตาก โดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับเกษตรกรชาวม้งที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกกัญชงกับสำนักงานเกษตรอำเภอพบพระ ช่วงกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 ถึง มิถุนายน พ.ศ. 2565 จำนวน 180 คน ด้วยวิธีการสุ่มด้วยการใช้สูตรเทียบสัดส่วนจากเกษตรกรผู้ปลูกกัญชงทั้งหมด 326 คน ทำการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับฉลากแบบไม่ใส่คืน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณด้วยวิธีปกติ ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 60.00) สมรสแล้ว (ร้อยละ 100.00) อายุเฉลี่ย 39.96 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลาย (ร้อยละ 63.30) มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.86 คน จำนวนแรงงานทางการเกษตรทั้งหมดเฉลี่ย 3.16 คน จำนวนแรงงานทางการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2.56 คน รายได้ในครัวเรือนเฉลี่ย 225,666.66 บาทต่อปี รายจ่ายในครัวเรือนเฉลี่ย 210,000 บาทต่อปี ส่วนมากใช้เงินทุนจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ร้อยละ 67.20) มีพื้นที่ทำการเกษตรของตัวเองเฉลี่ย 6.83 ไร่ โดยส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการหมู่บ้าน (ร้อยละ 72.22) และเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร (ร้อยละ 59.45) เข้าร่วมฝึกอบรมด้านการเกษตรเฉลี่ย 2.13 ครั้งต่อปี รับรู้ข่าวสารด้านการเกษตรเกี่ยวกับการปลูกกัญชง 3.80 ครั้งต่อปี และมีประสบการณ์ในการปลูกพืชกัญชงเฉลี่ย 14.20 ปี โดยเกษตรกรทั้งหมดมีความรู้เกี่ยวกับการผลิตกัญชงอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 100.00) มีทัศนคติต่อการผลิตกัญชงภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.76) และมีการผลิตกัญชงภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.91) ในขณะที่ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณด้วยวิธีปกติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบ 4 ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตกัญชง ได้แก่ ประสบการณ์ในการปลูกพืชกัญชง การเข้าร่วมฝึกอบรมการผลิตพืชกัญชง ทัศนคติต่อการผลิตกัญชง และระดับการศึกษา

คำสำคัญ: กัญชง การผลิตกัญชง เกษตรกรชาวม้ง ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตกัญชง

คำนำ

กัญชง เป็นพืชที่ให้คุณประโยชน์มากมาย ในขณะเดียวกันก็มีสารพิษที่เป็นสารเสพติดซึ่งให้โทษแก่ร่างกาย ดังนั้น กัญชงจึงเป็นพืชที่ต้องมีการควบคุมในการปลูกเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ (Narcotics Control Office Region 5, 2001) โดยในการปลูกทุกครั้งต้องใช้เมล็ดพันธุ์รับรองที่ได้ขึ้นทะเบียนพันธุ์กับกรมวิชาการเกษตร (Yanapun, 2021) ปัจจุบันสหรัฐ จีน ออสเตรเลีย เนเธอร์แลนด์ แคนาดา และอีกหลายประเทศกว่า 60 ประเทศทั่วโลกอนุญาตให้ปลูกกัญชงในเชิงพืชเศรษฐกิจซึ่งเป็นการปลูกเพื่อใช้เส้นใย 66.7 เปอร์เซ็นต์ และอีก 33.3 เปอร์เซ็นต์ เป็นการปลูกเพื่อใช้ประโยชน์จากเมล็ด (Textile Square, 2022) โดยความต้องการของตลาดมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากสามารถเชื่อมโยงไปสู่ห่วงโซ่อุตสาหกรรมใน 5 กลุ่มด้วยกัน คือ กลุ่มเครื่องดื่ม กลุ่มอาหาร กลุ่มยา กลุ่มอาหารเสริมและ

เครื่องแต่งกาย และกลุ่มผลิตภัณฑ์ดูแลส่วนบุคคล ซึ่งประเมินมูลค่าทางการตลาดกัญชงรวมประมาณ 15.80 พันล้านบาท (Thailand textile institute, 2021) สำหรับประเทศไทยพบการปลูกกัญชงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันโดยเกษตรกรชาวม้ง โดยเฉพาะเกษตรกรชาวม้งในตำบลคีรีราษฎร์ อำเภอพบพระ จังหวัดตาก ซึ่งเกษตรกรชาวม้งกลุ่มนี้เป็นชนเผ่าม้งที่อพยพจากอำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2486 (Khiri Rat Subdistrict Administrative Organization, 2023) และได้มีการถ่ายทอดมีความรู้ในการผลิตกัญชงจากรุ่นสู่รุ่นเพื่อใช้ประโยชน์ในวิถีวัฒนธรรมและการใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เช่น นำส่วนต่าง ๆ มาแปรรูป ได้แก่ ทำเป็นสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร กระดาษ วัสดุก่อสร้าง เครื่องใช้ในครัวเรือน และใช้เป็นยารักษาโรค อีกทั้งยังสามารถนำมาเลี้ยงสัตว์ได้ด้วย (Luyloa, 2019) โดยข้อมูลจาก Department of Agriculture (2021) ระบุว่า ปี พ.ศ. 2564

มีการเพิ่มพื้นที่การปลูกกล้วยจากเดิมมีจำนวน 97 ไร่ ในปี พ.ศ. 2557 เพิ่มเป็นจำนวน 343.10 ไร่ ซึ่งสามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนเพิ่มขึ้นทำให้เกษตรกรในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นอีกทางนอกเหนือจากการปลูกพืชเศรษฐกิจอื่น แต่เนื่องจากกล้วยมีสารเคมีบางชนิดที่ออกฤทธิ์ให้โทษแก่ร่างกายและสามารถเสกติดได้คล้ายกับกล้วยาซึ่งสามารถเป็นสารตั้งต้นในการผลิตยาเสพติดได้ ดังนั้น รัฐบาลจึงออกมาตรการควบคุมการปลูกกล้วยโดยอนุญาตให้ปลูกได้แต่มุ่งเน้นไปที่การจำกัดปริมาณสารเสพติดและการกำกับดูแลกระบวนการปลูกให้เป็นไปเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการแพทย์เท่านั้น (Saepae, 2022)

จากการศึกษาข้อมูลภูมิปัญญาและการลงพื้นที่ทำให้พบว่า ชาวมังมีความผูกพันต่อการปลูกกล้วยอย่างลึกซึ้งในช่วงเวลาของชีวิตตั้งแต่วันเกิดจนถึงวันตาย โดยกล้วยถือเป็นสายใยแห่งวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงแห่งวิถีชีวิต ความเชื่อ และจิตวิญญาณมาตั้งแต่บรรพบุรุษ โดยชาวมังมีความเชื่อว่าเมล็ดกล้วยเป็นสิ่งมงคลและมองว่าเส้นใยกล้วย คือ สะพานเชื่อมระหว่างโลกมนุษย์กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับ อย่างไรก็ตาม ปราชญ์ชาวบ้านท่านหนึ่งได้กล่าวว่า ปัจจุบันการปลูกกล้วยของชาวมังเป็นการปลูกในรูปแบบของออร์แกนิกไม่ใช้สารเคมีโดยผู้ปลูกกล้วยทุกคนจะถูกฝึกฝนให้ทอผ้าและปักกลดลายกล้วยตั้งแต่วัยเด็ก ทั้งนี้ปัจจุบันการปลูกและการทอผ้าใยกล้วยของชาวมังกำลังถูกยกระดับร่วมกับนักออกแบบรุ่นใหม่โดยมีการปรับเปลี่ยนจากชุดแต่งกายชนเผ่าสู่ผลิตภัณฑ์แฟชั่น เช่น กระเป๋า เสื้อผ้า สินค้าตกแต่งบ้านที่สามารถสร้างรายได้และสามารถขับเคลื่อนไปสู่ตลาดสากลได้อย่างยั่งยืน (Highland Research and Development Institute (Public Organization), 2019)

จากสถานการณ์ดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรชาวมังมีการใช้ประโยชน์และการแปรรูปจากพืชกล้วยอย่างหลากหลาย ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้ต้องการศึกษา ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรชาวมัง ความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยของ

เกษตรกรชาวมัง ทศนคติต่อการผลิตกล้วยของเกษตรกรชาวมัง การผลิตกล้วยของเกษตรกรชาวมัง และปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการผลิตกล้วยของเกษตรกรชาวมัง เพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตกล้วยของเกษตรกรชาวมังให้มีคุณภาพสูงขึ้น

อุปกรณ์และวิธีการ

สถานที่ในการทำการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ พื้นที่ปลูกกล้วยในตำบลศรีราษฎร์ อำเภอบพพระ จังหวัดตาก โดยประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรชาวมังผู้ปลูกกล้วยที่ขึ้นทะเบียนผู้ปลูกกล้วยกับสำนักงานเกษตรอำเภอบพพระ จำนวน 326 คน (Tak Provincial Farmers Council Office, 2017) คำนวณกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของ Yamane (1973) ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ที่ระดับ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรจำนวน 180 คน และทำการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก (Lokesh, 1984) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถาม 4 ตอน คือ 1) ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมบางประการ เป็นข้อความคำถามแบบปลายเปิดและคำถามปลายปิดจำนวน 12 ข้อ 2) ความรู้ในการปลูกกล้วยของชาวมัง เป็นข้อความคำถามแบบให้เลือกตอบ ถูก หรือ ผิด จำนวน 15 ข้อ 3) ทศนคติต่อการผลิตกล้วย จำนวน 33 ข้อ และ 4) การผลิตกล้วยของเกษตรกรชาวมัง จำนวน 32 ข้อ โดยข้อคำถามในตอนที่ 3 และตอนที่ 4 ดำเนินการศึกษาใน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเพาะเบี่ยหรือต้นกล้า 2) ด้านการเตรียมดิน 3) ด้านการปลูก 4) ด้านการเก็บเกี่ยว และ 5) ด้านการแปรรูป

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความเที่ยงตรง (validity test) ของแบบสอบถามเพื่อคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency ; IOC) ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมกันตรวจสอบ คำนวณผลด้วยสูตรของ Rovinelli and Hambleton (1997) ผลการทดสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง

(IOC) ในภาพรวมเท่ากับ 0.87 ทำการทดสอบความเชื่อมั่น (reliability test) ด้วยการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient of alpha) ตามแบบของ Cronbach (1970) ซึ่งนำไปทดสอบกับเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยในตำบลช่องแคบ อำเภอพบพระ จังหวัดตาก จำนวน 30 คน ได้ผลการทดสอบ ดังนี้ 1) ทศนคติต่อการผลิตกล้วย ค่า Alpha Coefficient = 0.877 และ 2) การผลิตกล้วย ค่า Alpha Coefficient = 0.791 ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความยากง่าย (difficulty test) ของข้อคำถามในตอนที 2 ด้านความรู้ในการผลิตกล้วยของเกษตรกรชาวม้ง (Worakhom, 2016) ผลการคำนวณอยู่ระหว่าง 0.44 - 0.57 ซึ่งข้อคำถามเกี่ยวกับความรู้ในการผลิตกล้วยมีความยากง่ายปานกลาง และทำการตรวจสอบอำนาจการจำแนก (Vanichbuncha, 2010) ผลการคำนวณอยู่ระหว่าง 0.62 - 0.78 ซึ่งถือเป็นข้อคำถามที่อยู่ในเกณฑ์ดีมากเหมาะกับการนำไปทดสอบเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

การสร้างเครื่องมือมีรายละเอียด ดังนี้ ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม ศึกษาตามตัวแปรต่าง ๆ ด้านความรู้ในการผลิตกล้วยได้กำหนดการแปรผลระดับความรู้ไว้ 3 ระดับ ได้แก่ 1) ช่วงคะแนน 1 - 5 คะแนน = มีความรู้ต่ำ 2) ช่วงคะแนน 6 - 10 คะแนน = มีความรู้ปานกลาง และ 3) ช่วงคะแนน 11 - 15 คะแนน = มีความรู้มาก โดยตอบถูก = 1 คะแนน และตอบผิด = 0 คะแนน ในขณะที่ข้อมูลด้านทัศนคติต่อการผลิตกล้วยและการผลิตกล้วยของเกษตรกรชาวม้ง เป็นข้อคำถามในลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (ration scale) 5 ระดับ ตามแบบของ Likert (1961) ซึ่งมีการกำหนดเกณฑ์ช่วงคะแนนเฉลี่ยดังต่อไปนี้

- 1) ช่วงคะแนน 4.51 - 5.00 = เห็นด้วยมากที่สุด/มากที่สุด
- 2) ช่วงคะแนน 3.51 - 4.50 = เห็นด้วยมาก/มาก
- 3) ช่วงคะแนน 2.51 - 3.50 = เห็นด้วยปานกลาง/ปานกลาง
- 4) ช่วงคะแนน 1.51 - 2.50 = เห็นด้วยน้อย/น้อย และ

5) ช่วงคะแนน 1.00 - 1.50 = เห็นด้วยน้อยที่สุด/น้อยที่สุด

สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตกล้วยของเกษตรกรชาวม้ง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน คือ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณด้วยวิธีการปกติ (enter multiple regression analysis)

ผลการวิจัยและวิจารณ์

ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรชาวม้ง

จากผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรชาวม้งส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 60.00) มีอายุเฉลี่ย 39.96 ปี โดยทั้งหมดมีสถานภาพสมรส (ร้อยละ 100.00) ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลาย (ร้อยละ 63.30) มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.86 คน มีจำนวนแรงงานทางการเกษตรเฉลี่ย 3.16 คน และมีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.56 คน ในขณะที่เกษตรกรมีรายได้ในครัวเรือนเฉลี่ย 225,666.66 บาทต่อปี รายจ่ายในครัวเรือนเฉลี่ย 210,000 บาทต่อปี ทั้งนี้เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้เงินทุนจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ร้อยละ 67.20) มีพื้นที่ทำการเกษตรของตนเองเฉลี่ย 6.83 ไร่ โดยส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการหมู่บ้าน (ร้อยละ 72.22) รองลงมา ได้แก่ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน (ร้อยละ 14.44) ผู้ใหญ่บ้าน (ร้อยละ 7.22) และปราชญ์ชาวบ้าน (6.11) ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร (ร้อยละ 59.45) ที่เหลือเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (ร้อยละ 40.55) และได้เข้าร่วมฝึกอบรมด้านการเกษตรเฉลี่ย 2.13 ครั้งต่อปี โดยมีการรับรู้ข่าวสารด้านการเกษตรเกี่ยวกับการปลูกกล้วย 3.80 ครั้งต่อปี และมีประสบการณ์ในการปลูกกล้วยเฉลี่ย 14.20 ปี

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาเกือบทั้งหมดเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการศึกษาเรื่องความเป็นไปได้ในการปลูกกล้วยทดแทนข้าวโพดอาหารสัตว์ของเกษตรกรชาวม้งของ Pong-ngamchuen and

Buwjoom (2023) ที่พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 66.67) มีอายุเฉลี่ย 44.75 ปี ส่วนใหญ่ใช้แหล่งเงินทุนจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ร้อยละ 41.75) มีแรงงานทางการเกษตรเฉลี่ย 2.36 คน และมีประสบการณ์ในการปลูกกัญชงเฉลี่ย 17.80 ปี ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างและเขตพื้นที่ การศึกษาค่อนข้างใกล้เคียงกันโดยเป็นเกษตรกรชาวม้ง ที่มีวัฒนธรรมการดำรงชีวิตที่คุ้นเคยกับการปลูกต้น กัญชงเพื่อใช้ประโยชน์เหมือนกัน เช่น การทอผ้าเส้นใย กัญชง และการสกัดสารจากกัญชงเพื่อนำไปเป็น ส่วนประกอบของยารักษาตามความเชื่อ เป็นต้น ในขณะที่ผลการศึกษาด้านรายได้ในครัวเรือนเฉลี่ย พบว่า สอดคล้องกับข้อมูลจากการสำรวจการปลูก กัญชงของเกษตรกรภาคเหนือจาก Kasikorn Research Center (2021) ซึ่งพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกัญชงมีรายได้ จากการปลูกกัญชงแบบระบบเปิดครัว ๆ อยู่ระหว่าง 200,000 - 1,000,000 บาทต่อปี ซึ่งถือได้ว่าเป็นรายได้ ที่ค่อนข้างสูงทั้งนี้สืบเนื่องมาจากในประเทศไทยมีการ ผลิตกัญชงที่ค่อนข้างจำกัด จึงส่งผลต่อราคาขายและ ราคาบริโภคที่ค่อนข้างสูง

ความรู้ในการผลิตกัญชงของเกษตรกรชาวม้ง

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับความรู้ในการผลิต กัญชง พบว่า เกษตรกรชาวม้งทั้งหมดมีความรู้ในการ ผลิตกัญชงภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 100.00) โดยมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ในการผลิตกัญชงจาก 13.56 คะแนน จากคะแนนเต็ม ทั้งหมด 15 ข้อ 15 คะแนน

พบว่า เกษตรกรมีความรู้เฉลี่ย 13.56 คะแนน โดยมี คะแนนต่ำสุดอยู่ที่ 13 คะแนน และสูงสุด 14 คะแนน (Table 1) จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า เกษตรกร ทั้งหมดมีความรู้ในการผลิตกัญชงทุกประเด็นอยู่ใน ระดับมาก ทั้งนี้จากการลงพื้นที่เพื่อพูดคุยกับกลุ่ม เกษตรกร พบว่า การปลูกกัญชงเปรียบเสมือนวัฒนธรรม ชนเผ่าทางการเกษตรที่มีการสืบทอดวิธีการปลูก การนำ ผลผลิตกัญชงไปใช้ในชีวิตประจำวัน ประกอบกับใน ปัจจุบันมีเทคโนโลยีในการปลูกกัญชง การรับรู้ข้อมูล ข่าวสารและความรู้ต่าง ๆ ในการผลิตกัญชงผ่านสื่อ ออนไลน์ที่เกษตรกรสามารถเข้าถึงได้ง่าย ตลอดจนการ ได้รับการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นประจำ ได้แก่ สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (สวพส.) ศูนย์ส่งเสริม และพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดตาก (เกษตรที่สูง) สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอพบพระ และองค์การ บริหารส่วนตำบล (อบต.) ในพื้นที่ จึงส่งผลให้เกษตรกร ชาวม้งมีความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ในการ ปลูกกัญชงสูง อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษานี้สามารถ ยืนยันได้จากการศึกษาของ Pong-ngamchuen and Buwjoom (2023) เกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการปลูก กัญชงทดแทนข้าวโพดอาหารสัตว์ ซึ่งพบว่า กลุ่ม เกษตรกรมีความรู้และความเข้าใจในการปลูกกัญชง ในระดับค่อนข้างสูง ส่งผลต่อความเป็นไปได้ในการปลูก กัญชงเพื่อทดแทนข้าวโพดอาหารสัตว์อยู่ในระดับสูง เช่นเดียวกัน ทั้งนี้สืบเนื่องจากความรู้และความสามารถ ในการปลูกกัญชงที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ

Table 1 Knowledge about hemp production of Hmong farmers

Farmers' Knowledge	Frequency	Percentage
Low (0 - 5)	-	-
Moderate (6 - 10)	-	-
High (11 - 15)	180	100.00
$\bar{X}$ = 13.56 Min-Max = 13 - 14 SD = 0.497		

ทัศนคติต่อการผลิตกัญชงของเกษตรกรชาวม้ง

จากผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรชาวม้งมีทัศนคติต่อการผลิตกัญชงภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.76) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยทัศนคติต่อการผลิตกัญชงของเกษตรกรชาวม้งจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ ทัศนคติด้านการแปรรูป อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.98) รองลงมา คือ ด้านการเตรียมดิน อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.96) ด้านการเพาะเบี๋ยหรือต้นกล้า อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.85) ด้านการเก็บเกี่ยว อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.69) และด้านการปลูก อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก (ค่าเฉลี่ย 4.31) ตามลำดับ (Table 2)

จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรชาวม้งมีความคิดเห็นและทัศนคติต่อการผลิตกัญชงในเชิงบวก โดยเฉพาะด้านการแปรรูป การเตรียมดิน การเพาะเบี๋ยหรือต้นกล้า และการเก็บเกี่ยว โดยผลการศึกษานี้ใกล้เคียงกันกับการศึกษาของ Pong-ngamchuen and Buwjoom (2023) ที่พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็น

เกี่ยวกับการปลูกกัญชงอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.24) โดยมีความเห็นว่า การส่งเสริมการปลูกกัญชงในด้านเมล็ดพันธุ์มีความสำคัญต่อการปลูกและการเจริญเติบโตของต้นกัญชง ซึ่งมีผลต่อคุณภาพต้นกัญชงที่จะนำมาแปรรูปผลิตภัณฑ์และนำมาใช้ประโยชน์ในด้านอื่น ๆ ต่อไป ทั้งนี้ จากการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์เพิ่มเติมกับเกษตรกร พบว่า เกษตรกรชาวม้งมีความผูกพันกับการปลูกกัญชงมาช้านาน ซึ่งถือเป็นวัฒนธรรมหนึ่งในการสืบทอดจากรุ่นพ่อแม่สู่รุ่นลูก โดยชาวม้งได้มีการนำเส้นใยกัญชงมาใช้ทอเสื้อผ้า ทำเยื่อกระดาษที่มีคุณภาพดีทำปุ๋ย และทำอาหารสัตว์ โดยอย่างยิ่งมีการปรับใช้ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากเมล็ดกัญชงมาทำยารักษาโรคและเป็นยาบำรุงเลือด รวมถึงการนำเส้นใยกัญชงมาใช้ในพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกิดและการตายของชนเผ่าม้ง ตลอดจนการใช้ภูมิปัญญาในการผสมน้ำเทียนลงบนผืนผ้าที่ทอจากเส้นใยกัญชงให้เป็นลวดลายโบราณตามความเชื่อที่ได้สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

Table 2 Hmong farmer's attitudes toward hemp production

Farmers' attitudes	$\bar{x}$	SD	Description rating
Seedling cultivation	4.85	0.135	Highly favorable
Soil preparation	4.96	0.107	Highly favorable
Planting	4.31	0.391	Favorable
Harvesting	4.69	0.397	Highly favorable
Processing	4.98	0.048	Highly favorable
Total	4.76	0.165	Highly favorable

Remarks: 4.51 - 5.00 = Highly favorable 3.51 - 4.50 = Highly 2.51 - 3.50 = Favorable 1.51 - 2.50 Low 1.00 - 1.50 = Very low

การผลิตกัญชงของเกษตรกรชาวม้ง

จากผลการวิจัย พบว่า การผลิตกัญชงของเกษตรกรชาวม้งในตำบลศิรีราษฎร์ อำเภอพบพระ จังหวัดตาก ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.91) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เกษตรกรมีระดับการผลิตมากที่สุด คือ ด้านการแปรรูป (ค่าเฉลี่ย 4.98) ด้านการปลูก (ค่าเฉลี่ย 4.98) ด้านการเตรียมดิน (ค่าเฉลี่ย 4.96) ด้านการเพาะเบี่ยหรือต้นกล้า (ค่าเฉลี่ย 4.92) และด้านการเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย 4.73) ตามลำดับ (Table 3)

จากการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า เกษตรกรชาวม้งมีความคุ้นเคยและมีความเชี่ยวชาญในการผลิตกัญชงในระดับมาก ส่งผลให้มีระดับการผลิตกัญชงอยู่ในระดับมากต่อเนื่องมาโดยตลอดในทุกด้าน จากการสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรพบว่า สำหรับชนเผ่าม้งได้มีการสืบทอดภูมิปัญญาในการผลิตกัญชงในทุกด้าน ทั้งในด้านการเตรียมดิน ด้านการเพาะเบี่ยหรือต้นกล้า ด้านการปลูก ด้านการเก็บเกี่ยว และด้านการแปรรูป โดยเกษตรกรเกือบทั้งหมดผ่านประสบการณ์ปลูกกัญชงมาแล้วหลายฤดูกาล ซึ่งส่งผลให้เกษตรกรชาวม้งมี

ความชำนาญในการคัดต้นพันธุ์ที่แข็งแรงที่สามารถเจริญเติบโตดีและสามารถให้คุณภาพต้นที่สมบูรณ์เหมาะแก่การนำไปใช้ประโยชน์รวมไปถึงในด้านการแปรรูป เนื่องจากชนเผ่าม้งมีการปลูกกัญชงและใช้ประโยชน์กัญชงมานาน มีประสบการณ์แปรรูปผลิตภัณฑ์กัญชงได้หลากหลาย มีการนำใบกัญชงแทนใบชา ใช้เมล็ดเป็นยารักษาโรคและเป็นยาบำรุงเลือด ปัจจุบันมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากกัญชงในเชิงอุตสาหกรรมผ้าทอเพื่อเพิ่มมูลค่าและสร้างความแตกต่างในผลิตภัณฑ์แปรรูปในเชิงอัตลักษณ์ท้องถิ่นด้วย อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาของ Pinmanee *et al.* (2013) ที่มุ่งเน้นศึกษาการปลูกและการปฏิบัติรักษาเหมพ์เพื่อเลือกพันธุ์ให้เหมาะสมกับพื้นที่และกระบวนการแปรรูปและพัฒนาผลิตภัณฑ์เหมพ์ระดับครัวเรือนได้อธิบายเสริมว่า การปลูกและการปฏิบัติรักษาเหมพ์ที่ดีนำไปสู่คุณภาพเหมพ์ในการนำมาแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ได้ดีเช่นเดียวกัน และยังสามารถเพิ่มมูลค่าและรายได้ให้กับเกษตรกรบนพื้นที่สูงของประเทศไทยได้อีกด้วย

Table 3 Level of hemp production by Hmong farmers

Hemp production	$\bar{x}$	SD	Description rating
Seedling cultivation	4.92	0.102	Highly favorable
Soil preparation	4.96	0.134	Highly favorable
Planting	4.98	0.079	Highly favorable
Harvesting	4.73	0.214	Highly favorable
Processing	4.98	0.084	Highly favorable
Total	4.91	0.084	Highly favorable

Remarks: 4.51 - 5.00 = Highly favorable 3.51 - 4.50 = Highly 2.51 - 3.50 = Favorable 1.51 - 2.50 Low 1.00 - 1.50 = Very low

ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตกล้วยของเกษตรกรชาวม้ง

การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบปกติเพื่อพยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่างการผลิตกล้วยของเกษตรกรชาวม้ง (Y) และตัวแปรอิสระของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 14 ตัวแปร ผลการวิเคราะห์ พบ 4 ตัวแปร ที่มีผลต่อการผลิตกล้วยของเกษตรกรชาวม้ง โดยสามารถเขียนเป็นสมการถดถอยพหุคูณได้ ดังนี้

$$Y = 10.718 + -0.013 (\text{education}) + 0.007 (\text{experience}) + 0.031 (\text{training}) + 0.158 (\text{attitudes}) \dots \dots \dots (1)$$

จากผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณด้วยวิธีปกติ พบ 4 ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตกล้วยของเกษตรกรชาวม้งในภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (F value = 8.843**) ได้แก่ ประสบการณ์ในการปลูกพืชกล้วย การเข้าร่วมฝึกอบรมการผลิตพืชกล้วย ทักษะต่อการผลิตกล้วยของเกษตรกรชาวม้ง และระดับการศึกษา โดยทั้ง 4 ปัจจัย สามารถอธิบายความผันแปรของการผลิตกล้วยของเกษตรกรชาวม้งได้ร้อยละ 74.70 ($R^2 = 0.747$)

เมื่อพิจารณาทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับการผลิตกล้วยของเกษตรกรชาวม้งในภาพรวม พบว่า มี 3 ปัจจัย ที่มีผลเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการผลิตกล้วยของเกษตรกรชาวม้งในภาพรวม ได้แก่ ประสบการณ์ในการปลูกพืชกล้วย ($t = 6.347^{**}$) การเข้าร่วมฝึกอบรมการผลิตพืชกล้วย ($t = 4.470^{**}$) และทักษะต่อการผลิตกล้วยของเกษตรกรชาวม้ง ($t = 3.852^{**}$) กล่าวคือ เมื่อเกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกพืชกล้วยในระดับมาก รวมทั้งเคยเข้าร่วมฝึกอบรมการผลิตกล้วยอยู่เป็นประจำ และเกษตรกรชาวม้งมีทัศนคติที่ดีต่อการผลิตกล้วย จะส่งผลให้มีการผลิตกล้วยในภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ซึ่งสามารถยืนยันได้จากผลการศึกษาของ Panyayuen *et al.* (2023) ที่พบว่า ประสบการณ์การปลูกผักปลอดภัยมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความต้องการส่งเสริมการปลูกผักปลอดจากสารพิษของเกษตรกร โดยประสบการณ์

อันยาวนานในการปลูกพืชชนิดใดก็ตามมักจะส่งผลให้เกษตรกรปลูกพืชชนิดนั้นอย่างต่อเนื่องเพราะประสบการณ์สร้างความมั่นใจและความเชี่ยวชาญให้แก่เกษตรกร ในขณะที่ผลการศึกษาของ Kaewjareonsri *et al.* (2020) พบว่า เกษตรกรที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้น ส่งผลให้มีความต้องการในการส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพรในระบบอินทรีย์มากกว่าเกษตรกรที่มีความรู้ความเข้าใจในการทำเกษตรอินทรีย์ในระดับน้อย ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า ความรู้ความเข้าใจทางการเกษตรในด้านใดด้านหนึ่งเป็นส่วนสำคัญเกษตรกรตัดสินใจทำการเกษตรหรือต้องการได้รับการส่งเสริมการเกษตรในด้านนั้น ๆ เพิ่มมากขึ้นเช่นกัน และผลการศึกษาของ Pongthong *et al.* (2026) ได้อธิบายเสริมว่า การมีทัศนคติที่ดีต่อมาตรฐาน GAP จะส่งผลต่อความต้องการผลิตกาแฟให้ได้มาตรฐาน GAP มากด้วยเช่นกัน แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของทัศนคติเชิงบวกที่มีผลต่อการผลิตกล้วยของเกษตรกรชาวม้ง

สำหรับตัวแปรระดับการศึกษา พบว่า เป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามกับการผลิตกล้วยของเกษตรกรชาวม้ง ($t = -6.258^{**}$) กล่าวคือ แม้เกษตรกรมีระดับการศึกษาไม่สูงนัก แต่ก็สามารถผลิตกล้วยได้ในระดับที่ดี ทั้งนี้เนื่องมาจากประสบการณ์ในการผลิตกล้วยที่ได้รับสืบทอดมาจากบรรพบุรุษที่ยาวนาน ประกอบกับการได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตกล้วยควบคู่ไปกับการปลูกกล้วยในเวลาเดียวกัน จึงทำให้เกษตรกรชาวม้งมีความมั่นใจและมุ่งมั่นในการผลิตกล้วยให้ดีที่สุด เช่นเดียวกันกับผลการศึกษาของ Suriyachaiapun *et al.* (2023) ที่พบว่า ระดับการศึกษาของเกษตรกรที่อยู่ในระดับสูง ส่งผลเชิงลบต่อการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรบนพื้นที่สูง โดยผลการศึกษานี้ยืนยันได้ว่า ระดับการศึกษาของเกษตรกรส่งผลในทางตรงกันข้ามกับความต้องการหรือระดับการผลิตกล้วยของเกษตรกรชาวม้ง กล่าวคือ เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาสูงอาจส่งผลให้มีระดับการผลิตกล้วยน้อย หรือเกษตรกรที่มีระดับศึกษาน้อยอาจส่งผลให้มีความต้องการผลิตกล้วยในระดับมาก

Table 4 Enter multiple regression analysis results of independent variables on the overall level of hemp production

Variables	Hemp production	
	Beta	t-value
Constant		10.718
Education attainment	-.013	-6.258**
Hemp production experience	.007	6.347**
Participation of hemp production training	.031	4.470**
Attitudes	.158	3.852**
$R^2 = 0.747$		F value = 8.843**

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตกัญชงของเกษตรกรชาวม้ง ในตำบลศรีราษฎร์ อำเภอบพพระ จังหวัดตาก มุ่งหาเหตุปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตกัญชงของเกษตรกรชาวม้ง โดยผลการวิจัยพบ 4 ปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ประสิทธิภาพในการปลูกพืชกัญชง การเข้าร่วมฝึกอบรมการผลิตพืชกัญชง ทักษะคิดต่อการผลิตกัญชง และระดับการศึกษา โดยประสิทธิภาพในการปลูกกัญชง การเข้าร่วมฝึกอบรมการผลิตกัญชง และทักษะคิดต่อการผลิตกัญชง ส่งผลเชิงบวกต่อการผลิตกัญชงของเกษตรกรชาวม้ง ในขณะที่ระดับการศึกษาส่งผลเชิงลบกับการผลิตกัญชงของเกษตรกรชาวม้ง ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้สามารถนำไปเป็นฐานความรู้ในการหาวิธีการและเทคนิคต่าง ๆ ในการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตกัญชงที่มีคุณภาพสูงเพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตกัญชงของเกษตรกรชาวม้ง ซึ่งจะนำไปสู่การมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นของเกษตรกรชาวม้งในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

Cronbach, L. J. 1970. Essentials of psychological testing. Harper & Row, New York.

Department of Agriculture. 2021. Hemp. Available: <https://agriman.doae.go.th/wp-content/uploads/2025/08/36.-กัญชง-hemp.pdf> (October 10, 2022). [in Thai]

Highland Research and Development Institute (Public Organization). 2019. My mother's hemp. Available: <https://www.hrdi.or.th/SignificantPlant/Hemp> (May 1, 2026). [in Thai]

Kasikorn Research Center. 2021. Let's plant hemp while waiting for cannabis to be unlocked. Available: <https://www.kasikomresearch.com/th/analysis/k-social-media/Pages/cannabis-FB-26-04-2021.aspx> (May 1, 2026). [in Thai]

Kaewjareonsri, W., P. Kruekum, N. Rungkawat and S. Fongmul. 2020. Need for organic herbal plants growing promotion of farmers in Phayuhakhiri district, Nakhon Sawan province. Journal of Agricultural Research and Extension 37(3): 39-48. [in Thai]

Khiri Rat Subdistrict Administrative Organization. 2023. Local development plan (2023-2027) Khiri Rat subdistrict administrative organization. Phop Phra district, Tak province. 172 p. Available: https://www.khirirat.go.th/Pages/plan_pdl_detail/3 (August 5, 2024). [in Thai]

Likert, R. A. 1961. New patterns of management. McGraw-Hill Book Company, New York.

Lokesh, K. 1984. Methodology of educational research. Vikas Publishing House, New Delhi.

- Luyloa, R. 2019. Technology and innovation for the development of natural fibers from plants, Volume 4. Pre-One Partnership Limited, Bangkok. [in Thai]
- Narcotics Control Office Region 5. 2001. Cannabis and hemp. Available: <http://www.oncb.go.th/ncsmi/hemp7/กัญชา-กัญชง.pdf> (September 20, 2024). [in Thai]
- Panyayuen, S., S. Fongmul, P. Sakkatat and K. Kanokhong. 2023. Factors effecting needs for the promotion of non-toxin vegetable growing of farmers in Muang Pan district, Lampang province. Journal of Agricultural Research and Extension 40(3): 127-137. [in Thai]
- Poungthong, A., N. Rungkawat, P. Palapanya and J. Poung-ngamchuen. 2026. Factors influencing the coffee production under the good agricultural practice (GAP) by farmers in the highland development project using royal project system Pang Mao, Chiang Mai province. Maejo Journal of Agricultural Production 8(2): 36-46. [in Thai]
- Poung-ngamchuen, J. and T. Buwjoom. 2023. The feasibility synthesis of growing hemp instead of maize to reduce smog from maize stubble burning in Northern Thailand. Universal Journal of Agricultural Research 11(2): 230-240.
- Pinmanee, S., R. Yanapun, S. Kuptarath, P. Akranuchat, S. Kawchumchean, P. Meepunya, W. Punsupa and S. Paipanachaimun. 2013. Research and development on cultivation and processing of products from Hemp. Final Report. Highland Research and Development Institute (Public Organization). Available: https://hectortarr.arda.or.th/api/uploaded_file/S6ALcv6QhpMyJy3csTiU (August 5, 2024). [in Thai]
- Rovinelli, R. J. and R. K. Hambleton. 1977. On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. Tijdschrift Voor Onderwijs Research 2(2): 49-60.
- Suriyachaipun, K., P. Sakkatat, S. Fongmul and S. Sangsupho. 2023. Factors affecting the organic agriculture of highland farmers in Chiang Mai province. Journal of Agricultural Production 5(1): 13-26. [in Thai]
- Saepae, P. 2022. Learn about cannabis, including Thai cannabis strains and the medical use of cannabis. Available: <https://science.mahidol.ac.th/simple-science/2022/04/21/know-about-thai-cannabis> (April 14, 2026). [in Thai]
- Tak Provincial Farmers Council Office. 2017. Agricultural development plan for Phop Phra district Khiri Rat subdistrict (2018-2021). Available: <https://www.nfctak.com/th/file-T01/C07/> (August 5, 2024). [in Thai]
- Textile Square. 2022. Getting to know the hemp plant. Available: <https://www.textilessquare.org/web/trend-highlight/detail.php?detailid=148> (May 7, 2026). [in Thai]
- Thailand textile institute. 2021. Hemp industry is a major global market player, with Thailand poised for explosive growth to reach 15.8 billion baht in 5 years. Available: <https://www.thaitextile.org/th/insign/detail.2804.1.0.html> (June 1, 2026). [in Thai]

-
- Vanichbuncha, K. 2010. Using SPSS for windows to analyze data. Samlada Printing House, Bangkok. [in Thai]
- Worakhom, P. 2016. Education Research. Taksila Printing, Mahasarakhum. [in Thai]
- Yamane, T. 1973. Statistics: An introductory analysis. Harper and Row Publication, New York.
- Yanapun, R. 2021. Cultivating hemp under controlled conditions. Highland Research and Development Institute (Public Organization). Available: <https://hkm.hrdi.or.th/Knowledge/detail/462> (September 20, 2024). [in Thai]